

NEKAJ DROBCEV IZ PESEMSKE DEJAVNOSTI NEKDANJIH PREKMURSKIH DUHOVNIKOV

V pričujočem prispevku gre za čas od leta 1694 do 1919. Obravnavani so samo duhovniki (pesniki) tako katoliški kakor evangeličanski. Pesnik je tudi tisti, ki pesem prevede, izlije v pristen domači jezik. Pesnik je tudi tisti, ki napiše pesem v tujem, nematernem jeziku. Med prekmurske pesnike štejemo tudi Štefana Ladislava Blaževiča in Simona Čergiča, oba sicer hrvaškega rodu, delovala in pisala pa sta v Prekmurju.

Najprej je treba upravičiti naslov: Zakaj ravno pesemska dejavnost Oduhovnikov? Odgovor: Od 43 prekmurskih avtorjev, pisateljev, pesnikov, prevajalcev in prirediteljev od leta 1715 do 1919 jih je (Škafar 1978: 93–94) več kot polovica duhovnikov. Vilko Novak piše (Novak 1976: 5): »Pred štiridesetimi leti sem na povabilo rajnega prof. Jakoba Šolarja priredil za Cvetje iz domačih in tujih logov Izbor prekmurske književnosti /.../. Rajni dr. France Kotnik, tedanji ravnatelj Družbe sv. Mohorja, mi je že takrat dejal, da bi bilo dobro pripraviti obsežnejši znanstveni izbor /.../. Toda nihče se v zadnjih tridesetih letih ni spomnil pri naših založbah, da bi bilo kaj takega potrebno. Zato sem bil vesel povabila rojaka in prijatelja Mihe Jeriča, naj pripravim za Slovensko duhovniško društvo (podčrtal J.S.) nov Izbor – to v vednost tistim, ki bodo zmigovali ob založbi.« Isti piše (Novak 2000: 44): »/.../ dedek moj – kaj neki je mislil in čutil – trmasti gorički luterán, ki niti enega ni molitvenika v hiši imel in meni zapustil, ki sem največ med rojaki vanje strmel, raziskával od črke do črke, pisal o njih.« Prav Novak je odkrival pesniške bisere v starih molitvenikih (Novak 1976: 131.137).¹ Novalis (Friedrich Leopold von Hardenberg, 1772–1801) je zapisal: »Pesniki in duhovniki so bili v začetku eno, šele poznejši časi so jih razdružili. Pravi pesnik je zmeraj v nekem smislu duhovnik, kakor bo tudi pristen duhovnik zmeraj ostal pesnik.«²

Glede razmerja med nekdanjimi katoliškimi in evangeličanskimi prekmurskimi duhovniki je treba upoštevati zapis dr. Franca Ivanocyja (Ivánovskega, Kodela): »Števan Küzmič, farar v Šurdu, v županiji Somogy, je bil eden tistih luteranskih dušnih pastirjev, kakršni so v začetku 19. stoletja bili tudi tu (v Slovenski krajini – op. J.S.). V prijaznem razmerju so živeli s katoličanskimi duhovniki. Skupno s temi so delali za povzdigo verskega duha in za ljudsko izobrazbo.«³

1. Prvi, do sedaj znani verzifiktor na prekmurskih tleh, je bil Štefan Ladislav Blaževič. V bogojinski krstni knjigi se predstavi takole: »Ego Stephanus Ladislaus Blasevich, Parochus antea in Imbrihovecz, Archidiaconatus Camarcensis, veni in Parochiam Bagoniensem die 2. junij Anno 1694« (Jaz, Štefan Ladislav Blaževič, prej župnik v Imbrihovcu, kamarcenski arhidiakon, sem 2. junija 1694 prišel v župnijo Bogojina). V krstno knjigo bogojinske župnije je marsikaj zapisal, med drugim tudi

¹ Prim. Jožef Smej, 2005: V spomin prof. dr. Vilku Novaku (1909–2003). *Slavistična revija* 53/2. 249–250.

² Glej Jože Zadravec, *Proseče dlani*, Družina 2004, 16–17.

³ Glej Dr. Franc Ivanocy, *Iz naše davnine*, *Novine* 24 (1937) 31, 3.

heksameter v latinščini, ki ga je tudi prevedel v kajkavščino. Kajkavščina (slovenski jezik!) je bila v tistem času knjižni jezik v Prekmurju.⁴ Blažević je »23 8-bris 1697« (23. oktobra 1697) takole zapisal:

Felix, quem faciunt/aliena pericula cautum,
Ut semper possit,/laetus, et esse tutus.
Szrechen koga drugoga/chini pogibel szgerbnoga,
Daie vszegdar vreden,/biti na szerczu szeguren.
Vale, vade, cave,/ne titubes, mandaque frangas.
Szdravo, srechno hodi:/u zapovedih Boseh ne blodi.

Navpična črtica, dodana med vrstice, označuje odmor, zarezo ali cezuro. Blažević je s svojim prevodom dokazal, da bi bilo možno pisati heksametre tudi v prekmurščini. Vse besede so namreč tudi prekmurske; besedo »pogibel« napiše Števan Küzmič (Küzmič 1771: 598 in 621) kot »pogibelno|zt«.

Morda je heksameter v latinščini Blaževićeva tvorba, saj v svojih latinskih zapisih v omenjeni krstni knjigi navaja starorimske pesnike. Navdihnil se je morda po znanem pregovoru: *Felicit̄er sapit, qui alieno periculo sapit* (Srečen in moder je tisti, ki je moder zaradi nevarnosti, v katero je padel drugi) ali po verzu: *Vita est nobis aliena magistra* (Cato, *Dist.* III., 13). Tu moramo besedo *aliena* povezati z »vita« (Smej 1976: 10), da dobimo pravičen prevod: Življenje drugih je naša učiteljica.

2. Števan Küzmič, rojen 1723 v Strukovcih. Šolal se je pri Sv. Benediktu v Kančovcih, v Radgoni, v evangeličanski višji šoli v Sopronu, v Györu in v Požunu (Bratislava) na liceju, kjer se je vadil v madžarski, latinski in mogoče tudi slovenski verzifikaciji. Leta 1755 je prevzel službo pastorja v kraju Surd, v šomodski županiji. Tam je umrl 22. decembra 1779.

Sestavil si je nagrobni napis v latinščini. Uporabil je heksameter:

Quis jacet hic? Quaeris forsan
de more viator,
Hic Stephani Kuzmits membra
sepulta jacent...
Kdo tu počiva? sprašuješ popotnik mordà
po šegi zvedávi.
Tu pokopáni so Števana Küzmiča
zemski ostanki...⁵

Njegov smisel za verzifikacijo in rimo v prekmurščini kažeta njegovi vrstici (Küzmič 1771: 854):

Dika bojdi Bougi Ocsi ino Színi
i Dúhi Szvétomi tú i na ví|zíni.

To je t. i. sklepna doksologija, ki se lahko poje na koncu vsakega psalma. Stopica je tu trohej in daktil. Zareza ali cezura je v prvi vrstici med »Bougi« in »Ocsi«, v drugi

⁴ Marko Jesenšek, 2004: Nastanek in razvoj prekmurskega knjižnega jezika. *Slavistična revija* 53/1. 1–12.

⁵ Glej Jože Smej 1980, Nagrobni napis Števana Küzmiča, *Stopinje* 1980, 119–128.

vrsti pa med »Szvetomi« in »tü«. Če kratko povzamemo muzikološke in oblikovne značilnosti prekmurskih pesmi, vidimo, da sta najpogostejši stopici v njih trohej in daktil.

3. Mikloš Küzmič, prvi prekmurski katoliški pisatelj, rojen 15. septembra 1737 v Dolnjih Slavečih, bogoslovje dokončal leta 1763 v Gyóru, tri mesece grajski kaplan v Gornji Lendavi, nato župnik in dekan – vicearhidiakon Slovenske okrogline pri Sv. Benediktu v Kančevcih, vse do smrti 11. aprila 1804. Pesmi je pisal v prekmurščini, madžarščini in latinščini.

Po madžarski (in še prej po latinski) predlogi je prevajal pesmi v prekmurščino. Izberemo naslednje kitice (Küzmič 1783: 273), ki kažejo na pojoči gorički govor. Zaradi lažjega branja, navedemo tudi v današnjem črkopisu:

Ali jasz nej za vol' [ztráha, i pekla bojaznoszti, Nego te lü bim za volo Boug tvoje popolnoszti. Záto naj me' vé'so, 'sgéjo ne bo'm pravo: doszta je; Naj 'sá gajo, i rej'sejo, ne bo'm pravo: dojde 'se; Cfi jezero kri'sov [zpadne na mé i vsze ne voulé, Naj jezero [zmrti trpim, ne bo'm	pravo: doszta je. Ali jas nej za vol' stráha i pekla bojaznosti Nego te lü bim zavolo Boug tvoje popolnosti. Záto naj me' véžo, žgéjo ne bo'm pravo: dosta je; Naj žágajo, i rejžejo, ne bo'm pravo: dojde že; Či jezero križov spádne na mé i vse ne voulé, Naj jezero smrti trpim, ne bo'm pravo: dosta je.
---	---

Pesem ima naslov: *Od csiszte Bogá Lubéznolzti* in se poje po noti: *Amor meus*. Küzmičeva pesem (Smej 1976: 34–35): *Ki szí premislavas z-sitka Csloveka /.../* »zasluži elementarni opis metričnega vzorca in kitične zgradbe (...). Opazno je konsekventno uresničevanje silabičnega metričnega vzorca tako v latinskem originalu kot v slovenskem prevodu, mestoma so celo medbesedne meje v verzu ali polstišju identične /.../«⁶

Küzmičevo narodno zavest odsevata kitici (Smej 1976: 124–125):

Sem Magyar, sem Németh, ezt nem tselekedte	Tsak Horváth Tóthszágban Czigáynak nevezte.
Anglus, Svecus, Danus, Lengyel sem mivelte	Madžari, Nemci tega niso mu storili,
Lizabona, Paris Madrit öt tisztelte	Ne Angleži, Švedi, Danci in Poljaki mili,
Lizabona in Pariz, Madrid častili so ga zdavna,	le na Slovenskem Hrvat imenoval ga je cigána.

⁶ Glej Tone Pretnar 1976: Metrični vzorec in kitična zgradba slovenske pesmi Mikloša Küzmiča. *Jezik in slovnost* 22/1. 14–17. Küzmičevo pesem iz knjige (Smej 1976: 35) navaja Pretnar v sedanjem slovenskem črkopisu.

Küzmič je to pesem napisal leta 1793 ali 1794 Simonu Čergiču. Čergič (po rodu Hrvat, župnik v Velikih Dolencih, o njem pozneje) je v svojih pesmih Apolona imenoval za cigana, ker pusti, da pevci v Slovenski okroglini živé v revščini, medtem ko pesnikom drugih narodov gre dobro, in sicer na račun njihovih Muz. In ko neki Gvardinec kot neke vrste drugi Apolon (morda kak frančiškan iz Varaždina) očita Küzmiču in Čergiču, zakaj se ukvarjata s pesništvom, konča Küzmič svojo pesem takole (Smej 1976: 128–129):

Irjünk mi verseket ezután Simon	Pesnikujmo, Simon, še naprej vsi iz srca,
Pindusra ne mászunk, jobb nyugodjunk	zakaj bi lezli gor na Pindos, bolje je domá.
itthon	Apolon nima oblasti v Slovenski okroglini,
Apollónak nintsen hatalma Tóthsághon	srečno, Gvardinec, zapoveduj ti v svoji domo-
Salva Quardinez, parantsolyon otthon.	vini!

Vpliv klasičnih rimskih pesnikov kaže tudi tale Küzmičeva kitica (pesem je Küzmič napisal pred letom 1796 in jo poslal martjanskemu župniku Mihaelu Gabru (Smej 1976: 158–159):

Pengesd a Lantodat mai napon Apollo!	Udari na plunko mi danes, Apolo,
fakadgy ékes dalra te is bölts Erato!	pripevaj ubrano še ti, modra Erato,
mert Tisztelendő Ur Gaber erre méltó!	saj tega je vreden naš Gaber gospod,
kinek neve napja örömré indító.	k veselju spodbuja njegov nas zdaj god.

Niti Küzmiču niti Čergiču ne moremo očitati, da sta pesnila v madžarščini. Tudi Prešeren je pisal pesmi v nemščini, a je kljub temu slovenski pesnik.

Küzmič si je sestavil tudi nagrobnik, in sicer v latinščini (Smej 1976: 36–37):

Hic jaceo terrae cinis,
Vitae meae nam est finis...
Tu ležim kot prah zemljé,
Žitek moj končan je že ...

V primeri z nagrobnikom Števana Küzmiča moramo poudariti tole: Števan si je sestavil nagrobni napis na podlagi klasične rimske poezije: metrična menjava dolgih in kratkih zlogov; prozni naglas se ne ujema vedno z naglasom v vezani besedi; Miklošev epitaf pa je sestavljen po načelu določene ritmične menjave naglašanih in nenaglašanih zlogov (kakor srednjeveške cerkvene himne) in je opremljen z rimami.

4. Mihal Bakoš, rojen ok. leta 1742 v Šalovcih, študiral v Sopronu in Požunu, evangeličanski duhovnik, od leta 1780 naslednik Števana Küzmiča v Šurdu, tam umrl 3. aprila 1803. Izdal je prvo prekmursko evangeličansko tiskano pesmarico cerkvenih pesmi *Nouvi Gráduvál*, leta 1789. Štefan Küzmič in Bakoš sta imela v rokah več rokopisnih pesmaric.

Bakošev pomen: kajkavsko besedilo starih rokopisnih pesmaric je približal živemu govoru. Tu navedemo dve kitici (Bakoš 1789: 54), ki zvenita lepo po goričko:

Hüdo řzrczé Herodesa,
Zakaj řze bojis Kriřztuřa;
Neřcse on preminoučega;
Ki nebeřzki orřzág dáva.

Ti moudri od zhoda ido,
Pred řzebom vidijo zvezzdo,
Pri řteroj řzvetlořzt iscesejo,

Kriřztusa moliti řcséjo.
Hüdo srce Herodeřa,
Zakaj se bojisř Kriřtuřa;
Neřřce on preminoučega;
Ki nebeski orřság dáva.

Ti moudri od zhoda ido,
Pred seboim vidijo zvezzdo,
Pri řteroj svetlost iščejo,
Kriřtuřa moliti řčéjo.

Pesem so prepevali na praznik Gospodovega razglařenja, na praznik Treh kraljev (6. januar).

Omenjeni kitici sta prevod srednjeveřke himne, ki jo je sestavil Caelius Sedulius v prvi polovici 5. stoletja. Bakoř je imel pred seboj madřarsko in morda tudi latinsko predlogo. V latinskem izvorniku se kitici glasita takole:

Hostis Heródes ímpie,
Christum venire quid times?
Non éripit mortália
Qui regna dat caeléstia.
Ibant magi, qua vénerant
Stellam sequéntes práeviam,
Lumen requírunt lúmíne,
Deum faténtur múnere.

Bakořevo odlično verzifikacijo kařeta kitici (Bakoř 1789: 220–221):

Joučřta, joučřta i jaj nořzřta
Mojvi dvěj oběj okěj :/
Oh! Dabi meo řzkuz zadořzřta,
Po'zalüvati moj grejh.
R. Oh! Dabi řze moje řzkuzè,
Spüřzřtíle kak járek, od řzè.

Joučřta, joučřta i jaj nosta
Mojvi dvěj oběj okěj :/
Oh! Dabi meo skuz zadosta,
pořzalüvati moj grejh.
R. Oh! Dabi se moje skuzè,
Spüřtíle kak járek, od sè.

R (= rezponzorij, odpev).

Lepa asonanca in aliteracija, ki v nobenem drugem slovenskem narečju ne zveni tako prijetno kakor ravno v prekmurskem goričkem govoru. Bakoř je imel pred seboj nemřsko predlogo.

5. Simon Čergič, rojen 26. oktobra 1765 v Horvátnádálji pri Kórmendu. Po rodu je bil Hrvat. Teologijo je řtudiral v Pořzunu (Bratislava). Tam je bil 24. avgusta 1790 posvečen v duhovnika. Kaplan v Beltincih (1790–1791), nato řupnik v Velikih Dolencih (1792–1796), Gornji Lendavi (1796–1803), umrl v Tömördu pri Kószegu 6. decembra 1806. Pesnil je v madřarščini. Kot bogonadarjen pesnik je leta 1792 Miklořa Küzmiča povzdignil takole (Smej 1982: 18-19):

Légy idvezlet Miklós Tótot fényessége Ezen Nemzet napja, sugára, szépsége Pozdravljen, Mikloš, ti slava Slovenov, slovenskega naroda sonce in žarek lepota,	Fébus Musáinak kívánt ékessége Sőt még Febusnak is első kedvessége. muz fébusovih zaželena krasota in Fébusa samega prvi prijatelj!
--	--

In leta 1793 je Miklošu Küzmiču voščil takole (Smej 1982: 36–37):

Még a magas Tzedrus Lybanus tetején	Doklèr srebril se bo na Libanonu cedre vitki stas,
Még az arany haj szál Driadesek fején	Doklèr zlatil na glavah se driad bo las,
Még a tellyes kalász Tzeresnek mezején	Doklèr bo valoval na Cererinem polju polni klas,
Még tart a hűs árnyék Szilvánus erdején	Doklèr bo v Silvanovem gozdu sence hladne pas,
Még az éjtszak napra, a nap éjtszakára	Doklèr noči se v dan, in dnevi v noč ne spremené,
Királyok udvari por, s kövek halmára	Palače v kup kamenja, kralji v prah zdrobé,
Jég vizre, nyár télre, tél meg tavasszára	Doklèr ne bo led voda, poletje zima, zima sprotiletje,
Még Flóra bimboji változnak róz'ára	In vrtnica vse drugo poljsko cvetje,
Még meg lesz tengeri vizek sokassága	Doklèr šumelo bo morjá valovje,
Még fenn áll Helikon hegynek magassága	Doklèr bo stalo Helikon gorovje,
Még fémlik számtalan tsillagok világa	Doklèr se bo bleščalo zvezd svetovje,
Mind addig tartson fel élte hoszszassága.	Bo živel Küzmič: spomin nanj vedno nov je.

Za Čergičeve pesmi bi skoraj lahko rekli podobno kot za Vergilove:

Tale tuum carmen nobis, divine poeta,
Quale sopor fessis in gramine, quale per aestum
Dulcis aquae saliente sitim restinguere rivo.

(Takšna mi tvoja je pesem, božanski poet,
kot trudnim je sèn v otávi, na pol posušèni,
kot žejnim, ki v žgočem poletju si žejo gasé v žuborečem potoku).

Čergič se je zgledoval po Vergilu, posebej ko omenja goro Helikon. V svoji Eneidi jo Vergil kar dvakrat opeva z istimi besedami:

Pandite nunc Helicon, Deae, cantusque movete (Aen. VII, 641; X, 164)
(Odprite sedaj mi, Muze božanske, Helikona goró, navdihnite pesem mi pravo).

Helikon je gora v Boeciji, sveta gora Muz, v soseščini Parnasa.

Zares, glede Čergiča moramo zapisati (zapis Jožeta Smeja [Smej 1982: 2] na prvi prazni strani): »Tótságienses tu cantas, divine poeta!« (Slovenskokrajince opevaš, pevec

bogonadarjeni). Opeva namreč Dolenčane (prebivalce Velikih Dolencev), Hodošane, Gornjelendavčane, razne druge krajane, goričke vasi in naselja.

6. Mihal Barla, rojen leta 1778 v Murski Soboti, študiral na evangeličanskem liceju v Sopronu; 6. maja 1803 se je vpisal na univerzo v Jeni, duhovniško službo je opravljal v Kővágóórsu blizu Blatnega jezera, kjer je 4. februarja 1824 umrl.

Sledi nekaj pesemskih drobcev (Barla 1823: 182):

Grêh te tó'zi,
A ŷtol Bo'zi
Tebi vráŷtvo priprávi;
Povrni ŷze,
Ponizi ŷze,
'Zítek ŷze ti poprávi.

Nadalje (Barla 1823: 318):

Veŷ ete ŷzvêt
Je Tvoj kotár,
Néba, zemla je
Tvoj oltár,
Tebé dícsi globocsína,
Kak ta naj véksa víŷzína.

Obrnimo pozornost na avtorjevo prizadevanje za rime. Iz obeh njegovih tu navedenih drobcev odsevata tako asonanca kakor aliteracija.

Glede besede »kotár« se zdi, da moramo prej pritrditi Francku Mukiču kakor Vilku Novaku. Mukič piše (Mukič 2005: 159): »Prêjk zíme so v kotári méli krumpline« in razlaga, da je »kotár« »zimnica«, to je prostor za shranjevanje ozimnice, medtem ko Novak (Novak 2006: 190) razloži besedo »kotár« kot »okolica, vaško ozemlje«.

Bog namreč veselja ni v začetku samó ustvaril, ampak ga tudi ohranja kakor kmet pridelke v zimnici.

7. Jožef Košič, rojen 9. oktobra 1788 v Bogojini, v duhovnika posvečen 11. avgusta 1811, umrl 26. decembra 1867 kot župnik na Gornjem Seniku.

O Košičevi pesniški dejavnosti, verzifikaciji pišeta Vilko Novak⁷ in Majda Potrata.⁸

Tu navedemo le 10. kitico izmed dvajset štirivrstičnih kitic iz Košičeve ode, posvečene leta 1813 beltinskemu župniku in dekanu Adamu Ivanocyju.⁹ To deseto kitico prevaja podpisani (J.S.) ustrezno latinskemu izvirmiku:¹⁰

⁷ Vilko Novak, *Jožef Košič, prekmurski pisatelj*, v: *Košič in njegov čas*, Košičev sklad, Budimpešta 1994, 44.

⁸ Majda Potrata, *Košičeva verzifikacija*, v: *Košič in njegov čas*, Košičev sklad, Budimpešta 1994, 96–103.

⁹ Prim. Ivan Škafar, *Oda Jožefa Košiča iz leta 1813*, v: *Acta Ecclesiastica Sloveniae I*, Ljubljana 1979, 171–185. Odo je prevedel dr. Stane Kos, višji bibliotekar Univerzitetne knjižnice v Mariboru.

¹⁰ Jože Smej, *Življenje in pomen Jožefa Košiča*, v: *Košič in njegov čas*, Košičev sklad, Budimpešta 1994, 58.

Fratrum maxima fis gloria plurium,
Te splendore novo sideribus locant,
Et fis praesidium grande et amabile
Natalisque soli fultus amoribus.

Sobratov si kras in slava velika,
z novim sijajem te kujejo v zvezde.
Bramba jezika si krepka in trdna,
ljubezen do rodnih podpira te tal.

Izmed enajst osemvrstičnih kitic Košičeve slovenske pesmi ob odprtju peštanskega gledališča z dne 21. avgusta 1837 navedemo 7. kitico:

Pohájaj Théater divják,
mogao bos sze vkrotiti;
Vnyem csigli szi velki bedák
mores sze kaj navcsiti.
Koga czíra v szrczi 'saloszt
eti sze pá razvedrí
Gledálsna igra radoszt
v-sztárom dedi pobüdí.¹¹

8. Janoš Kardoš, rojen 13. februarja 1801 v Noršincih pri Murski Soboti. Teologijo je študiral v Nemčiji. Kot evangeličanski duhovnik je služboval v Szepetneku (1830–1835), nato pa na Hodošu do smrti 12. avgusta 1875.

Kardoš takole poje (Kardoš 1848: 58):

Ah! – ona je ta nedú'zna viðla,
Lepô czvetécsa v-szkrivni mésztaj póla,
Stere obráz,
I gingav zrász
Hitro obrédi v-mrzloj szénczi dóla.

In še (Kardoš 1848: 105):

Vsze trávicze po vrêmeni szêhnejo;
Lêpe rô'ze i viole vêhnejo:
Vsze dobrôte zemlé, kak szpár, lêhnejo.

»Po vrêmenu«, to je »po času« ali »ščasoma«,

9. Jožef Klekl st., rojen 13. oktobra 1874 na Krajni, v duhovnika posvečen 11. julija 1897, od 1910 naprej živel kot upokojeni sebeščanski župnik v Črensovcih. Med 2. svetovno vojno konfiniran v Celldömölku, umrl 30. maja 1948 v Murski Soboti.

O Kleklu kot pesniku je pisal Franci Just.¹²

Navedemo dve kيتici iz Kleklove pesmi z naslovom: *Naš materni jezik*.

¹¹ Faksimile pesmi je v: *Jožef Košič, življenje Slovencev med Muro in Rabo*, Izbor del, Budimpešta, 1992, neoštevilčena stran, med stranmi 176 in 179.

¹² Franci Just, *Klekl literat (pesnik)*, v: *Kleklov simpozij v Rimu*, Mohorjeva družba, Celje 1995, 139–146.

Matern' jezik, kinč predragi,
Ki so te nam mati dali
V živi spomin
Svojih vrlin,
Ljubimo te z cele duše
I častimo nad vse više.
Svet' spomin si; vero pravo
Ciril, Metod je z teb' glaso.
Ti si služo
Našo dušo
Duga leta v svetoj meši.¹³

Pesem je okvirna, se pravi, da se prva kitica (6 vrstic) ponovi na koncu. Ob vrstici *Duga leta v svetoj meši* je spodaj opomba: »Po dovoljenju svete rimske stolice se je sveta meša duga leta slovenski služila.« Klekl ima v mislih panonsko slovenščino v času kneza Koclja. Npr.: Iz starocerkvenoslovanskega misala (bela nedelja) navedemo tukaj le nekaj besed, ki so tudi v prekmurskem slovstvu in v živem govoru: »agnac«, prekm. »agnec« za jagnje; »čtenje«, prekm. »čtenjé«; »za jutra«, prekm. »zājtra«; »učenik«, prekm. »vučenik« v pomenu »učenec«, ne »učenik«; »v ono vrême«, prekm. »vu onom vrêmeni«, v pomenu: tisti čas; »katoličanske« za »katoliške«.

10. Mirko (Emerik) Lenaršič, rojen 13. novembra 1882 v Gornjih Slavečih, v duhovnika posvečen 27. junija 1906, leta 1909 je na teološki fakulteti budimpeštanske univerze doktoriral iz cerkvenega prava, župnik na Dolnjem Seniku, nato v Nyögéru, kjer je 17. avgusta 1966 umrl.

Tu navedemo 2 kitici iz pesmi pod naslovom: *Gori idem na goré*:

Gori idem na goré
Tá me mo szercé zové
Na goré vu szamocso
Naj ne csűjem grehoto!
Fticsek zadovolen szís
Kajkol' od Boga dobís
Záto mirno ti szercé
Nema nikse vees zselé.¹⁴

Bodimo pozorni na izraz »síš« za »si«; tako se »síš« rima z »dobíš«.

Pesem razodeva Gregorčičev vpliv. O Gregorčiču pravi Lenaršič, da je naš »imeniten szlovenszki spevnik«.

Dušan Mukics je Lenaršičevo pesem prevedel v madžarščino.

¹³ *Kalendar najszvetejga szrca Jezuusovoga za navadno leto 1913*, Szombathely, Cerkevna stamparija, 67. Pesem je v gajici, čeprav so naslov Kalendara in drugi članki v njem v madžarskem črkopisu.

¹⁴ *Marijin list* 6 (1910) 325.

Goethejev verz:

»Wo ich singen höre,
Da lass' ich mich nieder,
Nur böse Leute
Haben keine Lieder«,

prevaja Lenaršič takole:

»Gde jazs szpevati csüjem,
Tam sze doli podám,
Peszmi ne najdem szamo
Pri hüdi národam.«¹⁵

Sklepne misli. Iz množice pesemskih stvaritev nekdanjih prekmurskih duhovnikov so tu izbrani odlomki ali drobci. Marsikdo bi izbral druge, vsak po svojem okusu. Lucius Annaeus Seneca ml., rimski filozof, namreč pravi: »Varius singulis gustus est« (Nat. 3.1.2), to je, če prevedemo dobesedno: različen je posameznikom okus. Če bi torej navedli druge vrstice ali kitice in bi jih primerjali z verzi in kiticami drugih avtorjev – pesnikov na Kranjskem, Koroškem in Štajerskem v tistem času, menimo, da pričujoče »prekmurske« ne bi zaostajale glede na pesniško izrazje. Potemtakem lahko rečemo, da tu navedeni verzi niso več samo »drobci«, marveč »biseri«.

VIRI IN LITERATURA

- Mihal BAKOŠ, 1789: *Nouvi Graduval*. Stanpani v Soproni.
Mihál BARLA, 1823: *Krscsanszke nôve peszmené kníge szprávlene evangélicsanszким gmajnam*. V Soproni.
Janoš KARDOŠ, 1848: *Krsztsánszke Mrtvecsne peszmi*. V Körmendini.
Miklós KÜZMIČ, 1783: *Kníga molítvena /.../ na haszek szlovenszkoga národa*. V Soproni.
Števan KÜZMIČ, 1771: *Nouvi zákón /.../ zdaj oprvics z Grecskoga na sztári szlovenszki jezík obrnyeni*. V Halli Szakszonszkoj.
Francek MUKIČ, 2005: *Porabsko – knjižnoslovensko – madžarski slovar*. Szombathely: Zveza Slovencev na Madžarskem.
Vilko NOVAK, 1976: *Izbor prekmurskega slovstva*. Ljubljana: Zadruga katoliških duhovnikov.
— 2000: *Zbogom, življenje*. Ljubljana: samozaložba.
— 2006: *Slovar stare knjižne prekmurščine*. Založba ZRC, ZRC SAZU.
Jože SMEJ, 1976: *Muza Miklóša Küzmiča*. Murska Sobota: Pomurska založba.
— 1982: *Simon čergič, župnik in pesnik*. Maribor. Ciklostirana brošura.
Ivan ŠKAFAR, 1978: *Bibliografija prekmurskih tiskov od 1715 do 1919*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.

Jožef Smej
Nadškofijski ordinariat v Mariboru

¹⁵ Vse glede prej (v tekstu omenjene) Lenaršičeve verzifikacije in prevodov glej: Jožef Smej, *življenje in delo dr. Mirka Lenaršiča*, v: *Zbornik soboškega muzeja 7*, Murska Sobota 2003, 74.